

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput I. De illo Argumentorum genere, quod petitur ex omnibus ingenita
idea Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

morum, tanquam ab impuro fonte manasse: *Boni siquidem, ut elegantissime scribit ad Joan.* Gratianum Joannes Antonius Vulpius, *sppliciorum terrore, quae apud inferos esse constat, quod videlicet ad se non pertineant, minime percelli solent.*

Licet hoc explorato principio absurdum Atheistarum opinio radicitus convellatur, appareatque nullum penitus eis consentire, qui probè vivat; est tamen ista impietatis moles, & hydra vitiorum pluribus argumentationum generibus exterminanda. Harum quædam methaphysicæ sunt, aliquæ physicæ, morales aliae, Theologicæ multæ. Primi generis argumenta petuntur à Recentioribus Philosophis ac Theologis ex indita omni-

bus idea entis perfectissimi; ab antiquis verò ex ente necessario, & contingenti. Physica deducuntur ex prima causa, metu, ac serie causalium secundarum: Moralia ex compagine & ordine universi, atque ex communī omnium hominum sensu: Theologica ex Scripturis, ex Patribus, ex miraculis, aliisque Capitibus; quæ ad refutandos Atheos minimè valent, nisi postquam Sacrarum literarum veritas, & Christianæ Religionis monumenta fuerint invictissimè confirmata. Hæc ergo postrema argumenta erunt modò prætermittenda, sed in decursu Theologie sese ultrò offerent. Quare ad alia, etiamsi potest ea sibi jure tribuere Philosophus, stylum verto.

C A P U T I.

De illo Argumentorum genere, quod petitur ex omnibus ingenita idea Dei.

S U M M A R I U M.

1. Ideæ aliae sunt innatae, aliae adventitiae, aliae confitæ.
2. De differentia idearum.
3. Quam certitudinem pariat clara alicujus rei idea?
4. An Athei his argumentis possint aperte convinci?
5. Valde probabile est, inditam esse singulis hominibus à Deo ingenitam, atque anicipatan sui idem.
6. 7. 8. Afferuntur responsa adversariorum, & impugnantur.
9. 10. Probatur conclusio ex SS. Patribus, & ratione S. Augustini.
11. 12. 13. 14. Id ipsum probatur ulterius, & ab ipsiis Scriptoribus Ethniciis comprobatur.
15. Expeditur prima obiectio desumpta ex illo
16. 17. 18. 19. Argumentum varie firmatur, & solvitur.
20. Satissimè secundæ obiectioni.
21. Solvitur obiectio tertia.
22. Respondetur obiectioni quartæ.
23. Supposita idea congenita Dei singulis hominibus, facile demonstratur existentia Dei.
24. 25. Due obiectiones solvuntur.
26. & leqq. Dari ideam entis perfectissimi reapse cuivis congenitam, non est adeò certum, ut Athei ex ea evidenter convinci possint.
27. Certum tamen est, dari hanc ideam aut congenitam, aut à sensibus haustam, ex eaque divinam probari existentiam.
- 34 35. Afferuntur due obiectiones, & solvuntur.

I.
Ideæ aliae
sunt innatae,
aliae adventi-
tiae, aliae
confitæ.

COMPERTUM est omnibus, ut arbitror, qua via ad probandam Dei existentiam progredatur Cartesius meditat. 3. & 5. & quam magnificè glorietur, seid efficere certioribus argumentis, quam ullum sit Geometricum Theorema. Illius philosophiae elementa, & canones sunt, cogitationes nostras esse aut ideas, sive rerum imagines, aut affectus, aut judicia; idearum alias esse innatas, veluti cùm intelligimus, quid res sit, quid sit veritas, quid cogitatio: alias adventitias ab externis rebus formatas, cuiusmodi sunt rerum corporearum imagines: alias denique nobis confitæ, ut chimæra, sirenes. Idea itaque innata est impressa nobis ab Auctore naturæ cognitio, non comparata discursu, neque sensibus hausta.

Præterea certum est, hujus sectæ Philosophos asserere, ideas omnes, quam- 2. Differentia Idearum. quam fuit inter se pares, & certæ, in quantum sunt modi cogitandi, differre tamen adinvicem, prout referuntur ad res, quas repræsentant; ita, ut idea substantia plus in se contineat *realitatis obiectiva*, quam idea cuiuscunque modi adventitii, & consequenter idea Dei realitatem omnem, ac perfectionem exhibeat. Porro omnem ideam affirmant, habere sui causam; nam si quis habeat ideam machinæ, in qua omne excogitabile artificium continetur, inde optimè infertur, ideam istam ab aliqua causa profluxisse. Cum verò omnis causa debeat vel formaliter, vel eminenter effectum suum continere; inserunt, ingenitam ideam Dei, quæ omnem cogitabilem

bilem perfectionem repräsentat, pendere ab aliqua causa, in qua sit omnis illa perfectio, nempe à Deo revera existente.

3. Rursus docent, certissimum judicium canonem esse, ut, quidquid in aperta, & clara idea alicujus rei relucet, id certissime de eadem re possit enuntiari; Et quemadmodum est impossibile, nos non existere, dum cogitamus, mentem non esse distinctam à corpore, & dari mentem absque valle, quia in idea cogitantis, in idea mentis, in idea montis, existentia, spiritualitas, & vallis elucet; pari ratione evidentissime demonstratur summi Numinis existentia, quoniam haec in idea clara Dei lucet, atque splendescit.

4. An Athei his argumentis possint aperte convinci. Affirmant non solum Cartesiiani omnes Philosophi, sed etiam ex viventibus Theologis nostris plures doctrina atque eruditione Præstantissimi; à querum nomine jubeor ab ipsorum modestia abstinere; ex aliis Honoratus Toynely quæst. 1. art. 1. & 3. Juenin. Tom. 2. quæst. 2. demonstrat. 8. & quotquot placitis adhaerent Cartesianorum. Negant contraria antiquiores omnes Theologi; & Cartesium impugnant, non tantum Socinus in Prælect. Theolog. cap. 2., Wolzogenius in Meditationes Metaphysicas Renati Descartis medit. 3., quos tamen neque Crellius sequitur, neque Smarcius & ipsi Sociniani, verum etiam plures Catholici ac sapientissimi viri, ut Illustrissimus Daniel Huetius in Censura cap. iv. & Nicolaus l'Herminier de Exist. Dei q. 1. Imò Recentiorum argumenta præviderat, eaque longo temporum intervallo solverat vir in Augustiniana lectione versatissimus, magnique nominis Theologus Gregorius de Arimino, dist. 3. qu. 1. v. artic. 1. Quid nobis videatur, sequentibus Propositionibus explicabimus.

5. PROPOSITIO I. Valde probabile est, inditam esse singulis hominibus ab universorum Auctore ingenitam, atque anticipatam ideam sui.

Et Probatio. **Pr.** 1. Sacrarum literarum testimoniis. Ps. 1. v. 4. habetur: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Joan. 1. v. 9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Paulus etiam ad Romanos 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi leges non habentes ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum:* Atqui illud lumen lignatum super

nos, ea lux, quæ illuminat singulos omnino homines, ea lex rationalis creaturæ inscripta conscientiae, est impressa unicuique idea, ac notitia supremi Numinis: Ergo ejusmodi idea ac notio naturaliter indita est omnibus rationalibus creaturis.

Respondet Nicolaus l'Herminier haec, aliisque divinarum Scripturarum loca exponenda esse sive de sola naturali intellectus facultate; sive de operibus Dei ita nostræ obviis contemplationi, ut ad Auctoris sui cognitionem nos trahant; sive de gratiarum beneficiis, quæ nobis uberrime conferuntur. Addit Franciscus Henno, neminem ex Patribus ejusmodi verba interpretari de ingenita nobis idea, sed de Providentia Dei, de Ipsi imagine, de sola lege naturæ.

Verum etiamsi ultrò fatemur, rectè, & commodè prædicta sacrorum librorum loca de intellectiva facultate, de rerum creatarum notitia, de supernaturalibus donis, de impressa nobis divina imagine, de Providentia, & de naturali lege à Patribus explicari; impius enim esset, ac stultus, qui putaret haec omnia nequaquam nos ad cognitionem manuducere Creatoris: non excludunt haec interpretationes ideam ingenitam, sed stabiliunt. Mens enim creata, & externa opera Dei, cum sint coarctatae virtutis, non possunt esse causa, ut mox dicam, percipiendi incommutabile bonum, nisi firmissima, ac perpetua veritatis regula accedat. Fides, aliisque gratiarum dona non conferuntur singulis; & proculdubio vivida, ac supernaturali notitia Dei carent quamplurimi. Extat quidem in nobis Providentia Dei, Conditoris imago, naturæ lex: sed Providentia illa, cum nobis rationem indidit, hanc necessariis adminiculis, ac stabili veritatis regula communivit: Legem naturæ, quæ ab æterna non deviat, idea, ac notitia ingenita non immutat, sed constituit; neque ea lex æquipararetur æternæ, nisi principio cohereret invariabili.

Neque verum est, Patres recitata sacrarum Scripturarum loca nullibi de in-Responsio genita notitia Dei interpretari. Produ-terior. Et Psalmista verba ita exponit S. P. Augustinus Enarratione in eundem Psalm. num. viii. *Hoc lumen est totum hominis & verum bonum, quod non oculis, sed mente conspicitur. Signatum autem dixit in nobis, tanquam denarius signatur Regis imagine. Homo enim factus est ad imaginem, & similitudinem Dei, quam peccando corrupit.* Nos autem idea ingenite nomine nihil aliud intelligimus, quam lumen nobis afflgens, firmamque veritatem, quæ non conspi-

6. Oppositiō.

7. Solutiō.

conspicitur oculis, non hauritur sensibus; & quæ ob originalem labem sopia à creaturis veluti excutitur, & excitatur, nempe illud idem, quod percipit Sanctus Pater. Deprompta ex Evangelio Joannis sic explanat D. Hieronym. ad cap. i. Epistolæ ad Galatas: *Ex quo perspicuum sit, natura omnibus Dei inesse notitiam; nec quemquam sine Christo nasci, & non habere in se semina sapientiae, & justitiae, reliquarumque virtutum.* At quid sunt ideae à nobis assertæ, præterquam certa rerum notitia naturæ indita, atque veritatis ac bonarum virtutum unacum Dei gratia fontes & semina? Postremum locum Apostoli ita exponit Origenes in priori contrâ Celsius libro: *Non est mirandum, Deum eorum, quæ per Prophetas, & Servatores docuit, semina indidisse omnium mortalium animis, ut in divino iudicio omnis homo sit inexcusabilis, babens legem mentis scriptam in corde suo.* At hanc legem mentis, rationisque mortaliū omnium animo insitam, hanc eandem ideam ingenitam appellamus.

9.
Probatur
Conclusio ex
SS. Patribus.

Hinc probatur 2. propositio Patrum auctoritate. Justinus Martyr Apologia 1., quæ tamen vulgo nuncupatur secunda, Dei, inquit, *appellatio nomen non est, sed rei inenarrabilis natura hominum insita opinio.* Eusebius lib. 2. Preparat. Evang. cap. 9. *Eximium illud, ac salutare in primis, quod Dei nomen, esentiāmque significat, ipsius natura dætu, impressisque animo per sese notioribus, vel divinitus potius inspiratis nemo non intelligit.* Hoc enim omnes populi communī quodam rationis sensu percepere, cùm id omni animo ratione, & intelligentia prædicto, idem bujus univeritatis Artifex naturalibus quibusdam cogitationibus inseverit. Tertullianus lib. de Testimoniis Animæ cap. v. *Magistræ naturæ, anima discipula, circumventa ab adversario meminit sui Autoris: sed quis ejusmodi eruptions animæ non putaverit doctrinam esse naturæ congenitæ, & ingenite conscientię?* Certe prior natura, quam litera; & prior sermo, quam liber; & prior sensus, quam stylus, & prior homo ipse, quam Philosophus, & Poeta, Arnobius lib. 1. contrâ Gentes: *Quisquāmne est hominum, qui non cum istius Principis notione diem primæ nativitatis intraverit? Cui non sit ingenitum, non affixum, immo ipsi pendere in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse Regem ac Dominum cunctorum, quæcumque sunt, Moderatorem?* Consulto ex penè innumeris Antiquorum testimoniis hæc protuli, quæ non videntur

rectè explicari per cognitionem compa- ratam per sensuum officia, ut occurrit l'Herminier; quod sic ostendo. Non est è sensibus hausta illa idea ac notitia, quæ ipsi naturæ hominum insita est, quæ per sese hominum imprimitur animo, quæ est doctrina quædam ingenita, & congenita conscientiae nostræ, quæ deinde ante primum nativitatis diem rationali animæ affigitur: Talem esse ideam ac notitiam Dei, affirmant apertissime Patres: Ergo afferunt hanc summi Dei notitiam ac ideam ministerio sensuum non esse acquisitam.

Tertio loco probatur ratione Augustiniæ testimonis corroborata. In idea ac notione, qua Deum percipit communis hominum ratio, relucet infinitas, independentia, immutabilitas, & quæcumque alia perfectio: Idea hæc repræsentans debet esse ingenita, naturæ indita, anticipata, non comparata per sensus: Ergo esse debet congenita & naturæ inspirata idea ac perceptio, quæ nos reddit de existentia summi Dei certiores. Major propositio constat; éamque tradit Augustinus lib. 1. de Doctrina Christiana cap. 7. ubi ait: *Omnis pro Excellentiæ Dei certatim dimicant, nec quisquam inveniri potest, qui hoc Deum credit esse, quo melius aliquid est.* Minorēm vero hisce momentis demonstro. I. Hæc idea Dei in hominum mente firmissimum ac immutabile iudicium parit: Non esset idonea hujusmodi iudicij causa, nisi esset congenita & naturaliter indita: Ergo indita est, congenita est. Prob. minor. Lex & regula firmissimi ac immutabilis iudicij extra omnium corporearum, & finitarum rerum ordinem, quæcumque ex sint, statui debet; nam omnis causa debet effectum suum vel formaliter, vel eminenter in se continere; nulla autem res finita, mutabilis & creata tantam habet præstantiam, ut exhibere possit illam summæ perfectio- nis ideam; ideoque hæc neque à nobis ipsis proficiuntur, neque à parentibus, neque à præceptoribus, neque à contemplatione rerum aspectabilium. Hæc autem lex, inquit S. Pater Augustinus lib. de vera Religione cap. xxx. num. 56. cùm sit omnino incommutabilis, mens vero humana, cui talem legem videre concessum est, mutabilitatem pati possit erroris, satis appetit, suprà mentem nostram esse legem, quæ veritas dicitur. Et paulò suprà dixerat, absque ista incommutabilis lege non solum de omnium artium præstantia, verum & de aqua- litate & inæqualitate corporum, de lo- corum, ac temporum intervallis, do- majo-

10.
Probatur ex
rationes Au-
gustini.

majoribus ac minoribus figurarum spatiis rectum fieri non posse judicium. *Quis est*, ait, *qui summam aequalitatem vel similitudinem in corporibus inveniat, audeatque dicere, cum diligenter consideraverit, quodlibet corpus verè ac simpliciter unum esse: cùm omnia vel de specie in speciem, vel de loco in locum transfeundo mutantur, & partibus consentanea loca obtainentibus, per quæ in spatio diversa dividuntur?* Porro ipsa vera aequalitas ac similitudo, atque ipsa vera & prima Unitas non oculis carnis, neque ullo tali sensu, sed mente intellecta conspicitur. Unde enim qualiscunque in corporibus appetetur aequalitas, aut unde convincetur longe plurimum differre à perfecta, nisi ea, quæ perfecta est, mente videretur: si tamen, quæ facta non est, perfecta dicenda est? Vide & lib. 11. de lib. arb. cap. XII. num. 24. Quòd si requiritur lex incommutabilis ac sempiterna, ut certum proferatur judicium de rebus aspectabilibus, quanto magis erit necessaria ad percipiendam sempiterni Numinis existentiam.

11. Probatio. Præterea: Sensuum ministeria hebetiorem ac tardiorum mentem reddunt, & veritatis affectionem non juvant, sed retardant; Ergo indè certa, & invariabilis veritas elucet: *Noli querere, quid sit Veritas*, ait idem Augustinus lib. 8. de Trinitate num. 3. statim enim se opponent caligines imaginum corporalium, & nubila phantasmatum, & perturbabunt serenitatem, quæ primò i&tu diluxit tibi, cùm dicerem, *Veritas*.

12. Probatio. Ad hæc: Qualibet idea mediis sensibilibus comparata non est semper eadem in omnibus; quippè corporei sensus educatione, ætate, rerum præsentia, locorum ac temporum intervallis commutantur: Sed idea Dei penè omnes homines cujuscunque ætatis, regionis ac temporis una est, eadem est, perpetua & incommutabilis est: Ergo hæc idea sensuum ministerio non comparatur. Augustini est argumentum istud lib. 2. de lib. arbitrio cap. 20. ubi ait: *Quapropter nullo modo negaveris, esse incommutabilem Veritatem hæc omnia, quæ incommutabiliter vera sunt, continentem; quia non possis dicere tuam, vel meam, vel cujuscunque hominis; sed omnibus incommutabilita Vera cernentibus, tanquam miris modis secretum, & publicum lumen præstò esse, ac se præbere communiter.* Plura afferrem, nisi haec tenus dicta ad explorandam Augustini mentem sufficerent.

Fortassè dicet aliquis Sanctum Parentem Augustinum fuisse Platonicum, ac tandem Platonis dogmata retractasse. Sed hæc objicienti repono: utique Platonis philosophia magna ex parte purgatissimo Augustini arrisit ingenio; sed maxima illi referenda sunt gratiae, quòd cùm videret statuendum esse immutabile judicij criterium, & commentatias jure censeri innumeræ propemodum ideas à Platonicis excogitatas, & quæ Aristotelem, aliósque Philosophos à Magistro suo separarunt, necnon in orbem tantam Aeonum, Deorumque turbam invexerunt; Augustinus Platonis non discipulus, sed castigator videns multitudinem idealium, unam statuit æternam à Deo indistinctam, invictumque unius Numinis testimonium. In qua Sententia adeò persistit, ut illam in primo Retractionum cap. 4. his verbis firmaverit: *Sed hoc quoque improbo: credibilius est enim propterea vera respondere de quibusdam disciplinis, etiam imperitos earum, quando bene interrogantur, quia præfens est eis, quantum id capere possunt, lumen rationis æternæ, ubi lex, immutabilia vera conspicunt: non quia eanoverant aliquando, & oblitæ sunt, quod Platoni, vel talibus vixum est.* Quo in loco retractat quidem, quæ dixerat lib. 2. Solliloq. cap. 20. eruditos liberalibus disciplinis illas in se obliuione obrutas quodammodo refodere, & scientiam omnem esse reminiscientiam; sed antiquam de congenito sempiternæ Veritatis lumine confirmat opinionem, imò per istam Platonicum errorum impugnat.

Denique probatur Propositio: Quòd omnibus hominibus insita sit, & congenerata aliqua Dei notitia, consentiunt ipsi Scriptores Ethnici, ab impiorum pectoribus erumpente manifestissima veritate: Jamblicus enim in libro de Mysteriis, quem ex Graeco Latinum fecit noster Nic. Scutellius, cap. 3. lib. 1. Cobæret. inquit, *nostræ ipsi substantia de Diis innata cognitio.* Cicero in 1. de natura Deorum: *Quæ gens unquam vel fuit, vel est, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quamdam Deorum, quam Epicurus appellat πρόληψις, id est, antecceptam rationem, & animæ præviam rei quamdam informationem, sine qua nec intelligi quidquam, nec quari, nec disputari possit.* Et Seneca Epistola 117. *Deos esse inter alia sic colligimus, quòd omnibus de Diis opinio insita est: nec ulla gens usquam est à Deo extra leges, moresque projecta, ut non aliquos Deos credit.*

13. Probatur.

14. Probatur ab Ethnici.

OBJECTIONES SOLVUNTUR.

15.

Oppositiō 1. Hac de ingenita Dei notitia opinio adversatur recepto in Scholis Axiomati: *Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu*; immo & Apostolo in Epistola ad Romanos cap. 1. v. 20. scribent: *Invisibilia Dei à creatura mundi per ea, quae facta sunt, intellecta conspicuntur, sempiterna quoque virtus ejus, & Divinitas*: quibus verbis docet Paulus Creatoris existentiam non ex anteceptis ideis, sed probari tantum ex aspectabilibus creaturis: Quod repugnat communi Axiomati, & præfertim divinis literis, absonum, & commentitium pigmentum habendum est: Ergo commentitia confenda erit & absona opinio de ingenita Dei notitia.

Solutio.

Resp. nego majorem; quippe vulgare illud axioma, *Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu*, exponi debet de perceptione rerum corporearum, & de acquisita, non verò de congenita, & anteculta. Aut si de ista quoque volumus axioma illud accipere, in eo tantum sensu à nobis admittitur, quod anima corpori colligata & immersa à rebus sensibilibus excitatur, ut ad inditam, atque anticipatam ideam advertat. Itaque juxta Peripateticorum, Epicureorumque mentem proloquium illud vulgare rejicimus, sicut & aliud, quo humana mens comparatur tabulae dolatæ, in quo imago nulla sit pœta. Cohærenter dicimus Apostolum afférere hoc unum, quod per creaturas elevamus ad notitiam Dei, quoniam videntes creaturem quaslibet esse finitas ac dependentes, & proinde non esse summum Bonum ac sumnum verum, convertimus animum ad seipsum, ubi in idea summi Boni ac summi Veri Divinam existentiam attingimus. Audiamus Augustinum hæc omnia explicantem Enarrat. in Psalm. xli. num. 7. *Video enim, quæ fecerit Deus meus, non autem video ipsum Deum meum, qui fecit hæc.* Sed quoniam sicut cervus desidero ad fontes aquarum, & est apud eum fons vitæ, & in intellectu scriptus est Psalmus filiis Core, & invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicuntur: quid agam, ut inveniam Deum meum? Considerabo terram: facta est terra. Est magna pulcheritudo terrarum, sed habet Artificem. Magna miracula sunt seminum, atque gigantium; sed habent ista omnia Creatorem. Oferendo magnitudinem circumfusi maris, stupeo, miror, Artificem quæro: Cælum suspicio, & pulchritudinem siderum: admiror splendorem solis exferendo diei sus-

ficiētem, lunam nocturnas tenebras consolantem: mira sunt hæc, laudanda sunt hæc, vel etiam stupenda sunt hæc, neque enim terrena, sed jam coelestia sunt hæc: nondum ibi stat sitis mea: hæc miror, hæc laudo; sed Eum, qui fecit hæc, sitio. Redeo ad me ipsum, & quis sim, etiam ipse, qui talia quero, persecutor: invenio me habere corpus & animam; unum quod regam, aliud quo regar; corpus servire; animam imperare. Discerno animam melius esse aliquid, quam corpus, ipsiūque inquisitorem talium rerum non corpus, sed animam video: & tamen hæc omnia, quæ collustrazi, per corpus ea me collustrasse cognosco. Terram laudabam, oculis cognoveram; Cælum, sidera, solem, lunamque laudabam, oculis cognoveram. Oculi membra sunt carnis, fenestra sunt mentis: interior est, qui per bas videt; quando cogitatione aliqua absens est, frustrè patent. Deus meus, qui fecit hæc, non ipsis oculis est inquirendus. Aliquis etiam per seipsum conspiciat, utrum sit aliquid, quod non per oculos sentiat, quasi colores & lumen; non per aures, quasi cantum, & sonum; non per palatum & linguam, quasi saporem; non per totum corpus, quasi mollietatem, & duritiam, rigorem, atque fervorem, asperitatem, lenitatemque per tristem; sed utrum sit aliquid intus, quod videam. Quidest, quod intus videam? quod neque color sit, neque sonus, neque odor, neque sapor, neque calor, aut frigus, aut duritia, aut mollitudo. Dicatur ergo mibi, quem colorem habent Sapientia. Cum cogitamus justitiam, ejusque intus in ipsa cogitatione pulchritudine fruimur, quid sonat ad aures? quid tanquam vaporem surgit ad nares? quid oritur infertur? quid manu tractatur, & delectat? Et intus est, & pulchra est, & laudatur & videtur: & si in tenebris sunt oculi isti, animus illius luce perfruitur. Quid est illud, quod Tobias videbat, quando videnti filio cœcus consilium vitæ dabat? Est ergo aliquid, quod animus ipse corporis dominator, Rector, habitator videt; quod non per oculos corporis sentit, non per aures, non per palatum, non per corporis tactum, sed per seipsum: & utique melius, quod per seipsum, quam quod per servum suum. Est prorsus: seipsum enim per se ipsum videt, & animus ipse, ut norit se, videt se. Nec utique ut videat se, corporalium oculorum querit auxilium; immo verò ab omnibus corporis sensibus, tanquam impedientibus, & perfruentibus abstrahit se ad se, ut videat se in se, ut noverit se apud se.

Hacten.

Hactenus Augustinus demonstrans, quomodo res corporeæ nos ad percipienda invisibilia manuducant, revocando animum ad seipsum, in quo summa Veritas non per sensus, sed per inditam ipsi animo perceptionem conspicitur.

16.
Instans.

Insurges: Quum à rerum aspectabilium contemplatione in Dei notitiam a surgimus, idea & conceptus Summi Boni efficitur per negationem finitatis, dependentiæ, aliarumque imperfectionum, quas in creaturis deprehendimus: Idea ergo Dei non ingenita & indita est, sed acquisita.

Solutio.

Resp. nego ant. Si enim recitata verba Augustini attentissimè legeris, non idcirco percipitur Summum Bonum, independens, infinitum, aeternum, quoniam res creatæ sunt dependentes, finitæ, temporales, sed contrà creatæ res deprehenduntur finitæ & imperfæctæ, propterè quod à Summo ac Perfectissimo Bono deficiunt, idest, quia habent Artificem, & longè absunt à perfectione Authoris, qui interiori percipitur animo. Ergo non infinitum per ideam finiti, sed finitum per ideam infiniti dignoscitur; nam quod intrinsecè est limitatum, & variabile, non potest esse certa regula firmissimæ atque incommutabilis Veritatis. Vide alia Augustini verba in 3. prob., cui assentitur Boetius lib. 3. de Consolat. Philosoph. Prosa 10. ubi ait: *Omne, quod imperfectum esse dicitur, in diminutione perfecti imperfectum esse per batur.*

17.
Instans.

Instans: Si idea ex rebus aspectabilibus comparata non potest esse certissimum judicij criterium, quia creaturae omnes finitæ sunt ac mutabiles; ergo neque Deum potest representare idea ingenita atque antecepta, cum & ipsa creata sit, ideoque coarctata ac finita.

Solvitur.

Respondent aliqui ideam creatam ac finitam non posse representare Deum adæquatè, bene tamen inadæquatè. Verum videtur mihi hæc responsio totum ideæ ingenitæ systema pervertere, neque argumento satisfacere. Evertit ideas ingenitæ, quia inadæquate Deum representant etiam ideæ ex creaturarum contemplatione formatae: Non satisfacit argumento, quia idea creata semper in se finita est, & consequenter nequit esse ullius judicij, etiam inadæquati, constans, & immutabilis regula. Cartesiani verò aliqui respondent, esse quidem creatam ejusmodi ideam; sed tamen spectari posse dupliciter; primo modo, quatenus esse *formale*, & *proprium in mente nostra habet*: deinde *se*.

R. P. Berti Theol. Tom. I.

cundum esse vicarium: & priori modo à nobis pendere, & esse pro lubitu variabilem, idest, posse nos liberè cogitare, vel non cogitare: secundo autem modo habere causam necessariam, exhibere infallibiliter veritatem, neque penè nos esse, aliter, atque aliter de eadem re, quæ vera sit, judicare. Ita Cartesii mentem explicat Antonius Le Grand Institut. Philosoph. P. 2. cap. 2. num. x.

At juxta Augustini principia responsio ex detur, quod lex illa, per quam mens Augustino. rationalis de rebus certa iudicia pronuntiat, non est perceptio, aut aliquid se tenens ex parte potentia tantummodo; sed ipsum Lumen Indefectibile veritatis perenniter menti assistens, perceptiōnem illam in intellectu producens. Constat id ex hactenus dictis, quoniam omne creatum intrinsecè mutabile debet esse: & expressè inseritur ex verbis S. P. Augustini libro de vera Religione cap. xxxi. *Nec jam illud ambigendum est, incommutabilem naturam, quæ suprad rationalem animam sit, Deum esse; & ibi esse primam vitam, & primam essentiam, ubi est prima Sapientia. Nam hac est illa incommutabilis veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars Omnipotentis Artificis.* Itaque ad argumentum dist. consequens: ipsa idea ingenita creata est, quatenus dicit perceptionem rationalis animæ, concedo: quatenus dicit Indefectibile Lumen, quo hæc perceptio producitur, nego.

Urgebis adhuc: Si Ipsum Indefectibile Lumen humanæ menti perpetuè adesset, rationalis creatura intuitivè Deum videret, & quidem naturaliter: Hoc damnatum est à Viennenfi Concilio, & improbatum à Patribus, qui ad hujusmodi visionem requirunt Lumen gloriae: Ergo rationali animæ illud Lumen Indefectibile minimè illabitur.

Resp. dist. ma. Videretur à creatura rationali intuitivè Deus, si ei adesset Indefectibile Lumen per modum naturalis legis exhibens solam existentiam Dei, & ceteras Divinas perfectiones confusè, atque inferens perceptionem anigmati- cam; nego. Videretur intuitivè, si Lumen istud Aeternum mentem illustraret, & adesset per modum specialis obiecti, præsentans distinctè omnem Divinam perfectionem, inserensque cognitionem vividam, claram, plenissimam; conc. Atque me explico ex ipso Peripateticorum systemate. Docent hi, oculum intueri propria sensatione colores, non tamen videre perspicuè illam speciem, quæ oculo colores præsentat. Quare? Propterè, quod species ista ad

18.
Urgetur.

E

vision-

visionem tanquam medium, non tanquam speciale objectum concurrit. Parviter non intuebimur Deum vividè & clarè, dum in corpore vivimus, eo quod Indefessibile Lumen est pfectus menti, quatenus medium est, & naturalis lex discernendi, non prout est objectum speciale, quod perpicua cognitione percipiatur. Adde, animam corpori colligatam, & mutabilibus phantasmatis addictam non posse Lumen Illud propria sensatione percipere, esto ratione hujus Luminis cætera omnia cognoscat: quemadmodum existens in Thæatro, & scenicis objectis immersus, hæc vividè conspicit medio lumine; quod tamen in homine comicis distracto vividam sui perceptionem non excitat. Porro Viennense Concilium, ac Patres damnant eos, qui arbitrabantur, Deum absque superno lumine gloriæ posse vivida, speciali, & plenissima perceptione videri; quales fuere Beguardi, aliqui; de quibus alibi. Illam vero imperfæctam, & enigmaticam Dei visionem adstruit beatus Paulus I. ad Corinthios cap. XIII. v. 12. *Neque enim, quod ait Apostolus, videmus nunc per speculum in enigmate, &c.* Nunc scio ex parte, non cernitur mente: cernitur planè, sed beatissimos nondum facit. Illud enim beatissimos facit, quod ait, *Tunc autem facie ad faciem, &c.* Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum: ait S. P. Aug. lib. 1. Retract. cap. XIV. num. 2. Lege & libri X. cap. IX.

19.
Persistitur.

At rursus persistes: Si ea Veritas Incommutabilis, quæ Deus est, naturaliter illucet rationali creaturæ, igitur hæc naturaliter in Deum tendet, naturaliter habebit in se fidei semina, naturaliter erit Christiana: quæ profectò Semi-Pelagianismus redolent.

Solvitur.

Resp. non sapere Semi-Pelagianismum, si quis afferat esse in nobis naturalem perceptionem Dei ut Auctoris naturæ, & in hunc rationalem creaturam naturaliter tendere; sed Semi-Pelagianorum heresis est, in viribus naturæ initiali gratiam, & fidei locare primordia. Fides equidem ea, quæ sunt ordinis naturalis non sp̄eciat, sed superiora, & recondita, quæ nequeunt naturali lumine hominibus innotescere, ut sunt Trinitas, Incarnatio, aliisque revelata. Neque Dei existentia objectum est fidei, nisi prout creditur propter testimonium Dei revelantis, atque parati sumus illam fateri, quamquam naturali obvia non fore rationi. Quod si fides ampliori quadam significatione accipiatur, nempe pro quaunque notitia Dei; nul-

lus negat indita cuicunque semina Christianæ fidei. Sed ista minus propriè dicitur fides, eoque tantum sensu, quo Tertullianus loquens de iis, qui licet falsis diis mancipati, sèpè saepius Deum nominant, cap. XVII. Apologeticus clamat: *O testimonium animæ naturaliter Christianæ!*

Opp. 2. Congenita idea Dei vel est habitus, vel est actus: non est actus, quoniam omnis actus elicetur, & non infunditur; non est habitus, quia homini indita est sola naturalis facultas intelligendi: Ergo haec idea Dei congenita ficticia est. In hoc argumento satis deprehendi insitæ ideæ figuramentum existimat eruditus Theologus Nicolaus L'Herminier.

20:
Opponitur 2.
Resp. Ideam si accipiatur pro sola mentis perceptione, esse actum; nec tamen elicetur à sola humana mente, ut suprà diximus: si verò sumatur pro lumine, & incommutabili lege veritatis, datur per modum habitus, neque est sola facultas naturalis intellectus, ut videtur fateri Honoratus Tournely; sed ipse Deus nobis intimè præsens, tanquam perpetua regula ac norma, ad quam judicia nostra exigantur.

Opp. 3. Idea innata Dei vel est notitia alicuius Dei, qualiscunque ille sit; Opponitur 3.
vel idea ac notitia Dei, ut est Summum Bonum universè; vel idea Entis Perfectissimi præcisè: non est idea qualiscunque Dei aut veri, aut falsi, quia haec idea non datur; non est idea Dei, prout Deus est Summum Bonum universè; si enim idea Dei, & idea Summi Boni promiscue accipiuntur, sequitur Gentes, quæ Deum ignorant, nunquam peccare, nam quivis homo etiam Ethnicus semper agit propter bonum, idèoque semper propter Deum: non est denique idea Entis Perfectissimi præcisè; quicunque enim fatentur, se habere ideam Entis Perfectissimi, non admittunt præterea existentiam Dei; cum Epicurei, Spinoza, & alii Athei, qui ens aliud non agnoscunt præter mundum universum, fateantur se habere ideam Entis Perfectissimi, & tamen negent Dei existentiam. Agitur ergo de idea veri Dei, prout est mundi Auctor, & Rector; sed hujusmodi idea non est innata, sed adventitia: Ergo, &c. Ita ratiocinatur idem L'Herminier.

21:
Opponitur 3.
Resp. Ideam Dei nobis ingenitam esse ideam Summi Boni, ac Perfectissimi Entis. Neque hinc infertur Ethnicos semper agere propter Deum, & nunquam peccare; quum rationem Summi Boni constituant sèpènumerò in eo, in quo con-

Solvitur.

confitui non debet. Insuper ad agendum propter Deum, non sufficit agere universè propter bonum, sed opus est, ut agatur propter Summum Bonum; nam Deus non est bonum qualemque, sive verum, sive apprens, sive finitum, sive infinitum; sed Summum Bonum, infinitum Bonum, Verum Bonum. Ideam verò Summi Boni, ac Perfectissimi Entis, quam affirmant se habere Athei, quis non videat esse ideam perversè confitam, non iditam nobis, atque antecptam? Summum Bonum quilibet perfectionem complectitur. Itaque cum aut Epicurus, aut Spinoza, aut quisvis Atheus in Mundo omnem perfectionem deprehenderit, tunc poterit jure merito ideam Perfectissimi Entis cum idea mundi confundere. Verum perdet operam; nam si circumeat universas creaturas quærens Summum Bonum, undique illæ clamabunt: *Quare super nos, non sumus.* Creatio denique, & qualcunque opus ad extra, liberè fit à Deo, ideoque in ingenita notitia Dei non relucet: sed Deus concipitur ut mundi Author, & Rector per ideam ex ejus operibus acquisitam.

22.
Opponitur
ultimo.

Opp. ultimò Henno: Habitus primorum principiorum sufficit, ut firmissimum proferatur judicium: Sed habitus primorum principiorum est acquisitus: Ergò habitus acquisitus sufficit, ut judicium certissimum proferatur.

Solvitur.

Resp. eadem brevitate, qua Henno argumentationes omnes conglutinat, nego minorem: habitum enim primorum principiorum, qui sit irrefragabilis Veritas, nullum agnosco præter ideam ipsam ingenitam, & intimè nobis afflens indefectibile lumen.

23.
Propositio.

PROPOSITIO II. Supposita idea congenita Dei singulis hominibus insita, facile demonstratur Deum Ipsum existere.

Probatio.

Prob. Quælibet idea habet causam, in qua aut formaliter, aut eminenter præcontinetur: Ideam Entis summè Perfecti, ut ostendimus Propos. præcedenti, neque formaliter, neque eminenter in creaturis præcontinetur: Ergò creaturae nequeunt esse causa idea Entis summè Perfecti; & consequenter haec idea ab ipso Deo proficiscitur. Et confirmatur: nam, ut ex dictis constat, quidquid in idea congenita, & clara alicujus rei elucet, id firmissimè absque erroris periculo debet de eadem re enunciari: In idea Dei, quæ exhibet notionem Summi Boni, ideoque cujusque perfectionis, elucet quoque existentia, cum & ipsa sit aliqua perfectio rei: Ergò existentia invicta, certaque judicio debet enun-

R. P. Berti Theol. Tom. I.

ciari de Deo. Quibus argumentationibus utuntur non solum Platonici, & Cartesiani Philosophi, sed etiam S. P. Augustinus lib. viii. de Civit. Dei cap. 6. in quo, ubi ostendit inesse animis hominum speciem intelligibilem rerum, infert hanc speciem, si est prima & incommutabilis, esse incomparabilem, in eaque omnem contineri perfectionem, ideoque rectissimè ex ea consequi, quod existat rerum omnium principium.

Opp. i. Tametsi in idea substantiae cogitantis actualis existentia reluceat, & in idea creaturarum existentia possibilis; nihilominus certus non ero, substantiam cogitantem actu existere, aut creaturam existere posse, nisi supposita Divina Providentia ac Veracitate, quæ non patitur quemlibet hominem decipi: Ergò etiamsi in idea, ac notione Entis summè Perfecti resplendeat existentia actualis, non proinde certus ero de summi Numinis existentia, nisi Divina Veracitate supposita: & consequenter prædicta argumenta petunt principium, idque supponunt, quod probant. Antecedens admittitur à Cartesio, qui medit. 111. ait: *Sum certus, me esse rem cogitantem. Unde verò certus sum? quia claram & distinctam ejus habeo perceptionem. Quid si etiam hic me Deus fallat, ut id clare, & distinctè percipere mibi videar, quod nihilominus falsum est? Fieri sanè potest. Examinare igitur debo, quamprimum occurret occasio, an sit Deus, & si sit, an possit esse deceptor.*

Resp. nego antecedens, non enim Cartesium nos undeque sequimur, sed Augustinum. Ab illo dialelysmoti & circulum committi contendit Huetius Censurae cap. iv. n. x. quippè reverè probat Deum existere, quia ego cogito, & verà est idea, quæ est in me, quia Deus est, & non potest esse deceptor. Sribit etiam Wolzogenius in Critica Meditationis 111. Cartesium binis præcedentibus Medit. inanem lusisse operam, quippè antequād demonstret, esse Deum, qui non possit decipere, nequit certus esse, id esse verum, quod de sua natura clare, & distinctè sibi visus est percipisse, se nimurum esse substantiam cogitantem. Itaque nos cum Augustino idealium ingenitarum nomine non intellegimus solam perceptionem mentis, sed legem incommutabilem, & indefectibile lumen, ut satis in superiori Propos. explicavimus. Idea sic accepta non est clara & certa supposita Divina Veracitate, sed è contraria certi sumus, Deum esse Veracem, quoniam Veracitas reluet

24.
Objectio 3.

Solutio.

in idea Entis undequaque Perfecti. Ex quo autem hæc idea sit Ipsum Divinum Lumen Increatum, idéoque Ipsem et Deus, non consequitur nos quoque peccare *διὰ κύρων*, per circulum, ac petitionem principii: siquidem idea non est Divinum Lumen, prout existit in se, sed Divinum Lumen, prout est nobis intimè præsens; & consequenter non proficitur nostra argumentatio à præsupposita Divina existentia ad hanc eamdem probandam; sed à manifesta existentia Divini Luminis in mente nostra ad demonstrandam Dei existentiam in se.

25.
Objectio 2.

Opp. 2. Ex quo in idea E. G. trianguli dilucidè percipiatur, non posse dari triangulum, cuius tres anguli non sint duobus rectis æquales, non consequitur, existere actu triangulum: & ex quo in conceptu, ideaque creaturæ existentis reluceat perspicue ipsam existentia, non proindè certi sumus, creaturam existere: Ergo neque certò percipimus, extare Deum, ex eo, quod in idea clara Dei obvia sit existentia.

Solutio.

Resp. nego consequentiam, & paritatem. Etenim in nulla idea ingenita cujusque creaturæ venit existentia actualis: ad essentiam quippè rei creatæ pertinet duntaxat, quod possit esse, non quod sit actu. Quapropter idea creaturæ actualiter existentis est idea fictitia, non anteculta. Hæc videntur statuta idea cuique insita facile à Cartesianis explanari, ut ab Edmundo Purchotio cap. II. Pneumatologiae 1. & 2. argum. metaphysico, & Antonio Le Grand. loc. loc. cit.

26.
Propositio 3.

PROPOSITIO III. Quod idea Entis Perfectissimi, ex qua modo demonstratur Deum esse, reapse sit cuique congenita, & indita, non est ita certum, ut ex ea possint Athei evidenter convinci: at certum est, dari hanc ideam aut instam, aut à sensibus haustram, ex eaque Divinam probari existentiam.

Habet hæc propositio duas partes, quarum prima est contrà omnes Cartesianos, qui arbitrantur se demonstrare ideas congenitas probationibus geometricis, non probabilibus tantum ac plausibilibus: altera pars revocari nequit in dubium.

Probatur I.
contra
omnes Car-
tesianos.

Itaque primam Propositionis partem sic ostendo. In primis, si dixeris pluribus Theologis hujus, atque antiquioris atatis, datur notitia Dei anticipata & ingenita, quæ non comparatur per sensus, hi salva Fide ideam istam dari negabunt: Ergo à fortiori poterunt eamdem ideam negare Athei.

Deinde: Probaturus adversus Atheos,

existere hanc ideam, aut conaberis id efficere sacris literis, aut Patrum testimoniis, aut naturaliratione. Si urges divinarum Scripturarum auctoritatem, Atheus eas spernit; quin & Theologi plurimi illas interpretantur non recurrendo ad ullam hujusmodi ideam; cuius existentia si expressè comprobaretur ex sacris literis, pertineret ad fidem: quod nemo potest afferere. Si provocas Atheum Sanctorum Patrum sententiis; in eumdem incidis scopulum: nam pervicax ille Atheus Patrum doctrinæ non credit, & surdo canis. Fidelis verò Sanctorum dicta libenter excipit; sed ea non prorsus absurdè exponit de notitia acquisita, non de antecepta. Ergo cum Atheis ratione, non auctoritate certandum est. Jam verò cogoris ostendere congenitam ideam Dei argumentis à ratione petitis: quæ ad duo capita revocabuntur, sive ad perceptiōnem Cartesii, sive ad legem incommutabilem, quam ego cum Augustino propugno. Atqui neutra nedum Atheo, verum nec unicuique fidei firmissimum extorquet assensum.

Loquamur de sententia Cartesii. Hujus doctrinæ prolixius expositæ hæc est Quid de sententia Cartesii: Cùm ego sim substantia cogitans, ideam Entis Perfectissimi in mente habeo: Hæc idea à me non proficitur, quia ejus objectivam realitatem non aequo: Ergo alia prater me illius idea existit causa. Principio indubitatei afferit, se esse substantiam cogitantem, quod ait posse in dubium revocari, nisi prius examinetur, num sit Deus, & possit esse deceptor: quod ait Huetius evertere, quod Cartesius molitur, & esse jocularē petitionem Principii. Deinde affirmit se habere, dum cogitat, ideas in mente, & utique innatas. Quamdiu non noverit, Dicūm deceptorem non esse, dubitare debet, an ideæ, quas habet, sint mera phantasmatæ, aut maligni spiritus illusiones: cùmque omni sensu non caret, erunt fortassis hæc ideæ imagines rerum per sensus perceptarum, quæ adhuc ejus menti obversentur. Ait inter alias ideas, se habere ideam Entis Perfectissimi, & hanc à se distinctissime percipi. Sed videtur aliquibus rebus implicatam narrare; quandoquidem si talis idea distinctè percipitur, habet realitatem subjectivam finitam ac terminatam, idéoque finita ac terminata erit quoque realitas objectiva: & si dixerit, ideam illam non representare infinitum in tota sua latitudine, non erit hæc idea infiniti, quemadmodum non erit imago hominis, quæ extremum refert capili-

capillum. Docet se non esse causam illius idea; sed cum ipse Cartesius fateatur, ideam nullam ex se realitatem formalem exigere, praeter illam, quam mutuatur a cogitatione, cuius est modus, sequitur, quod idea habeat ab ipsa cogitatione etiam realitatem objectivam, & quod causa hujus idea si ipsamet cogitatio, non Deus. Praeterea cum non sit, ut modo dicebam, nisi idea ac perceptio finita, poterit aliunde profici, quam a re infinita, ac summè perfecta. Ita eludit præsumptum argumentum Cartesii Wolzogenius, qui breviter a me dicta latè explicat, & amplioribus notis confirmat. Addit Huetius, Cartesum sese proprio gladio jugulare; aperte enim fatetur, quod non possit percipi infinitio rei infinitæ, nisi negativè: ideoque percipitur res infinita per ideam finiti, non è contrà, ut alibi affirmat; atque hanc manifestissimam repugnantiam non satis candidè ab ipso exculari in Epistola xv. & xvi. Tom. 2. Vide Censuram Huetii loco cit. num. lli. & iv.

29.
Ulterius ar-
gumentum
Cartesii.

Alterum Cartesii argumentum eadem facilitate convellitur; tum quia perceptio quæque, licet clara, est finita & variabilis, & per consequens non potest esse incommutabile Veritatis criterium; tum etiam, quia Cartesiani asseveranter docent, posse Deum efficere, ut vera sint, quæ clarissima perceptione nobis videntur esse falsa. Ergo, inquit Huetius cap. 11. num. xii., fieri quoque potest, ut clara, & distincta perceptio non sit norma Veritatis. Itaque hujusmodi argumentatio: Datur idea ingenita, qualis adstruitur à Cartesio, Ergo datur Deus, non est contrà Atheos invictissima, quia potest impunè negari antecedens.

30.
De Idea, cui-
que indita ex
S. Augustino.

Videamus modò de idea cuique indita, qualem statuimus ex Augustino. Noster Ariminensis Dist. 111. q. IV. art. 1. duplici via omnia S. Patris loca explicat absque Dei notitia congenita. Primo animadvertisit, quod aliquid cognosci in Veritate superna, potest diversa ratione explanari; vel enim cognoscitur obiectivè, sive ut in objecto cognito, quemadmodum res absentes percipiuntur in propria specie: vel cognoscitur causaliter, sicuti color dicitur videri in lumine, non quod videatur in eo tanquam in medio cognito, cum color videatur immediatè in seipso, sed quia lumen est partialis causa visionis, qua color in se videtur. Augustinus itaque affirmit, omnia cognosci in prima Veritate secundo modo, idest causaliter, non objectivè; tanquam in lumine, quod

est causa nostræ perceptionis, non tanquam in idea, sive specie. Et reverè Augustinus lib. 2. delib. arbitrio cap. 17. ait: *Sicut multa, & diversa sunt, quæ in luce solis vident homines, lux tamen ipsa una est; ita lux sapientiæ, in qua ipsa videri possunt, omnibus sapientibus est una communis.* Quo in loco S. Pater Supernam Veritatem comparat luci, quæ causat visionem rerum corporearum, quæ tamen in seipsis videntur, & non in luce. Hæc non diffitentur Peripatetici, qui existimant, omnem notitiam esse haustam a sensibus. Quis enim sanæ mentis neget unquam, primum ac Summum Verum ad nostras perceptiones tanquam causam concurrere?

Præterea observat Gregorius, quod S. Pater in eodem libro de libero arbitrio cap. 4. volens ostendere, Deum esse, incipit à rebus immediate notis, puta, quod nos sumus, vivimus, & intelligimus; & deinde progreditur per gradus perfectionum, quia scilicet viventia præstantiora sunt iis, quæ tantum sunt, & intelligentia iis, quæ tantum sunt, & vivunt; & tandem probat, quod sit Veritas, quæ mentibus nostris est præstantior, & indè concludit Deum esse, idque præstat quoque in VIII. de Civit. Dei cap. 6. & Enarrat. in Ps. 41. Ex quibus appetet, ait Ariminensis, quod notitia Dei non est prior, nec ex illa proceditur ad notitiam aliorum, sed è contrâ ex aliis nobis notis probatur, id est aliquam Veritatem Primam incommutabilem; ex qua causaliter nota sunt nobis, quæcunque incommutabiliter vera sunt. Eadem ratione Augustinianam sententiam expediet Thomista cum suo Angelico Præceptore; qui 1. Parte quæst. XII. art. XI. ad 3. hæc habet: *Omnia dicimus in Deo videre, & secundum Ipsum de omnibus judicare, in quantum per participationem sui luminis omnia cognoscimus, & dijudicamus. Nam & Ipsum lumen naturale rationis participatio quædam est Divini luminis, sicut etiam omnia sensibilia dicuntur videre, & judicare in sole, id est per lumen solis. Unde dicit Augustinus primo Soliloquorum, Disciplinarum spectamina videri non possunt, nisi aliquo velut suo sole illustrentur, videlicet Deo.* Ita nimis absque ulla idea congenita & anteculta de promptis ex Augustino argumentis occurrit.

Hæc nullatenus nos à statuta superius congenita idea Dei debent removere: nam Philosophiæ Cartesianaæ Censoribus respondendum est, à nobis non in sola perceptione, sed in aeterno & indefectibili lumine, quod proculdubio realitatem habet

habet objectivam, hanc ideam consti-
tui. His verò, Gregorio videlicet, ac
D. Thomæ in eo assentior, quod Sem-
piternum Lumen est causa nostræ per-
ceptionis: sed nego, istud Aeternum Lu-
men immediatè in se non videri, nec
in se videri lumen solis, quando per il-
lud corporeæ conspicimus. Utique lu-
men non videmus intuitivè, propterea
quod concurrit ad visionem tanquam
medium, non tanquam objectum, quod
propria sensatione percipiatur. Vide-
tur tamen, & videtur in se, & per il-
lud res corporeæ videntur, non con-
trà illud videtur per res corporeas.
Idem affirmamus de Sempiterno Verita-
tis Lumine relatè ad quælibet intelligi-
bilia. Suprà rem totam in Resp: ad 1.
Oppos. explicavimus. At quorūm hæc?
Ingenuè fatendum erat, sententiam de
anteceptis ideis non omnibus probari,
neque ex hoc fonte hauriri invictissi-
mum contra Atheos argumentum.

33.
Probatus 2.
pars Propo-
nationis.

Ceterùm, quod erat altera pars Pro-
positionis, datur notitia Entis Perfecti-
simi, aut sit naturaliter indita, aut ac-
quisita: Ergo datur Deus. Probatur
consequentia: Si hæc idea & notitia est
ingenita, nullam aliam habet causam
niū Lumen Incommutabile Veritatis, inò
hoc Ipsum Incommutabile Lumen nobis
intimè afflīstens est ipsa idea: Lumen
Istud indefectibile veritatis est Deus:
Ergo si datur notitia ingenita Dei, da-
tur Deus. Atque hoc argumentum ex
1. & 2. Proposit. satis corroboratur.
Si verò hæc idea Entis summè Perfecti
sit è sensibus hausta, ita argumentor:
Efficitur idea Summi Boni, Summi Veri,
summè Perfecti, quia inter creaturas
conspicimus unam magis bonam, ma-
gis veram, magis perfectam alterā,
ideoque creature magis, minūsve ap-
proximantur bonitati, veritati, & per-
fectioni, quæ sic ceteris supereminet,
ut superiorem non habeat: Sed bonitas,
veritas, & qualiscunque perfectio, quæ
ita ceteras antecellit, ut superiorem non
habeat, est Deus: Ergo si datur idea
Entis summè Perfecti etiam à sensibus
hausta, existit Deus. Utitur hoc ar-
gumento Augustinus Enarrat. 2. in Pf.
26. & lib. viii- de Civit. Dei cap. 6. An-
selmus in Monologio cap. 4. Richardus
Victorinus lib. 1. de Trinitate. cap.
11. D. Thomas quæst. 2. art. 3. Prob. 4.
Ægidius noster dist. 3. p. 1. princ. 1.
art. 3. Philosophi ac Theologi omnes:

explanatque illud differta eruditione Pe-
tavius lib. 1. cap. 2. num. vi. vii. & viii.

Opp. 1. Ex pluribus creaturis, qua-
rum una magis participat rationem ma-
li quam altera, non potest hauriri idea
summi mali existentis. Ergo ex pluri-
bus creaturis, quarum una est altera
melior, effici nequit notio existentis
Summi Boni.

Resp. ideam summi mali existentis solatio.
commentitiam esse, ac repugnantem.
Quid est enim malum, nisi aliquis bo-
ni defectus? Igitur summum malum
oportet omni caret bonitate: At exi-
stentia est bonum aliud: Nequit er-
go summum malum percipi cum exi-
stentia. Bonum contrà est perfectio
carēns aliquo malo: erit itaque omne
bonum expers quacunque malitia: At-
qui non existere aliud malum est: Er-
go omne bonum concipi numquam po-
test absque existentia. Quamobrem ne-
go præfati argumenti consecutionem.

Opp. 2. Ex quo detur unus E. G.
color lucidior altero, unum animal alio Objectio 2.
perfectius, minimè sequitur, dari colo-
rem lucidissimum, aut perfectissimum
animal: Igitur ex quo aliqua creatura
sit melior altera, frustra arguitur, quod
existat res optima, & singulis creaturis
præstantior.

Resp. retorquendo argumentum: nem-Solutio.
pè ex quo unus color præcellat alteri
rectè consequitur, dari albedinem, quæ
est color alii lucentior; & ex quo u-
num animal supereret aliud, infertur exi-
stere hominem, animal rationale brutis
perfectius. Ergo ex quo una res sit mé-
lior altera, probatur, dari rem optimam
singulis rebus præstantiorem. Verum
tamen est, quod in idea hujus coloris
vividioris, scilicet albedinis, atque in
idea istius animalis rationalis, videlicet
hominis, non relucet infinitas, neque
necessaria existentia; quoniam idea in-
finitatis repugnat cum idea rei finitæ,
cujusmodi est quilibet color; & idea
necessaria existentia adversatur ideae rei
contingentis, cuiusmodi est quodcumque
animal. At idea infinitatis com-
prehenditur è contrà in idea Summi
Boni; quandoquidem idea Summi Boni
qualemcumque exhibet perfectionem:
infinitas autem aliqua perfectio est. Sed
de ideis, quantum Augustiniani Theo-
logi intererat, hactenus.

CA-